

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 191 (XXXV) — Nr. 734

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Miercuri, 9 august 2023

SUMAR

<u>Nr.</u>	<u>Pagina</u>
DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE	
Decizia nr. 236 din 27 aprilie 2023 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală	2–3
ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE	
180. — Ordin al ministrului economiei, antreprenoriatului și turismului pentru aprobarea Normelor metodologice privind condițiile și criteriile pentru selecționarea, școlarizarea, atestarea și utilizarea ghizilor de turism.....	4–9
5.344. — Ordin al ministrului educației privind aprobarea programei școlare pentru disciplina de studiu obligatorie <i>Istoria evreilor. Holocaustul</i> , clasa a XI-a/a XII-a, învățământ liceal și profesional	10–16

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 236

din 27 aprilie 2023

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală

Marian Enache	— președinte
Mihaela Ciochină	— judecător
Cristian Deliorga	— judecător
Dimitrie-Bogdan Licu	— judecător
Laura-Iuliana Scânteii	— judecător
Gheorghe Stan	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Elena-Simina Tănăsescu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Mihaela Ionescu	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Nicoleta-Ecaterina Eucarie.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Societatea Flora — S.A. din Cluj-Napoca în Dosarul nr. 494/33/2019 al Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 186D/2020.

2. La apelul nominal lipsește autoarea excepției, față de care procedura de înștiințare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care solicită respingerea, ca inadmisibilă, a excepției de neconstituționalitate. În acest sens, reține că, pe de o parte, autoarea nu a fost parte în procesul penal în care a invocat excepția de neconstituționalitate, iar, pe de altă parte, aceasta invocă un vid legislativ, iar Curtea Constituțională nu are competența să se pronunțe în sensul modificării textului de lege criticat.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Decizia nr. 29 din 15 ianuarie 2020, pronunțată în Dosarul nr. 494/33/2019, **Înalta Curte de Casație și Justiție — Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală**. Excepția a fost ridicată de Societatea Flora — S.A. din Cluj-Napoca într-o cauză având ca obiect contestația în anulare formulată de autoare (întrucât nu a fost legal citată în dosarul penal, deși a fost chiar emitenta actului declarat fals și desființat prin hotărârea penală prin care s-a soluționat cauza) împotriva unei decizii penale prin care au fost respinse, ca nefondate, apelurile declarate de inculpați și persoanele vătămate, acționari ai Societății Flora — S.A., împotriva sentinței prin care inculpații au fost condamnați pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la fals în înscrisuri sub semnătură privată, în forma participăției impropriei, respectiv fals în înscrisuri sub semnătură privată și prin care s-a dispus desființarea înscrisului falsificat, constând în copia „Registrului Acționarilor S.C. Flora — S.A.”

5. În motivarea excepției de neconstituționalitate autoarea susține, în esență, că norma este neconstituțională, întrucât exclude dintre părțile procesului penal persoana ce are calitate procesuală pasivă într-o acțiune civilă alăturată uneia

penale și care nu este o acțiune în răspundere delictuală. Arată că, în speța în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, prin hotărârile judecătorești pronunțate s-a dispus desființarea unui înscris fără ca emitenta acestui înscris (autoarea a excepției de neconstituționalitate) să fie vreodată citată în procedură, deși desființarea înscrisului s-a solicitat prin chiar actul de sesizare a instanței. Or, ca urmare a unui proces în care emitenta nu a fost parte și nu a putut să își formuleze apărări, a fost desființat un înscris care era esențial pentru emitentă. Susține că, deși desființarea unui înscris este consecința constatării comiterii unei infracțiuni, aceasta vizează latura civilă a cauzei. Acest fapt este cert, în condițiile în care prevederea legală care impune acest lucru este cea din art. 25 din Codul de procedură penală, care are denumirea marginală „Rezolvarea acțiunii civile în procesul penal”. În consecință, apreciază că, fiind vorba despre o acțiune civilă care este unită cu o acțiune penală și dată spre judecată instanței penale, prin prorogarea competenței acesteia, părțile în latura civilă sunt cele stabilite potrivit legislației procesual civile aplicabile. În concluziile orale formulate în fața instanței supreme, autoarea susține că obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă o omisiune legislativă și solicită Curții Constituționale să constate că legiuitorul a omis să enumere, în redactarea art. 32 din Codul de procedură penală, o altă parte, deși, formal, potrivit dispozițiilor art. 29 din Legea nr. 47/1992, această excepție ar putea fi respinsă ca inadmisibilă, deoarece nu se solicită eliminarea unui text din dreptul pozitiv și menținerea textului cu o oarecare interpretare. Cu privire la faptul că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată în faza contestației în anulare, iar nu în procesul penal pe fond, apreciază că acest aspect nu poate conduce la respingerea excepției de neconstituționalitate, deoarece calea de atac nu a fost formulată pentru a invoca excepția, ci pentru a se constata că Societatea Flora — S.A. avea calitatea de parte în procesul penal.

6. **Înalta Curte de Casație și Justiție — Secția penală** apreciază că excepția de neconstituționalitate este întemeiată. În acest sens, reține că, în speță, ca urmare a procesului în care au fost condamnate mai multe persoane pentru săvârșirea unor infracțiuni de fals în înscrisuri sub semnătură privată, a fost desființat un înscris, fără ca emitentul aceluși înscris (care nu a fost participant la săvârșirea infracțiunilor) să fie parte în proces, deși avea un interes legitim în raport cu care puteau fi valorificate apărări înaintea pronunțării dispoziției instanței, ce a produs efecte asupra drepturilor sale civile. Apreciază că excluderea posibilității emitentului unui act, a cărui desființare se solicită, de a participa la judecarea cauzei penale în care se decide asupra desființării are drept consecință lipsirea de efectivitate a dreptului de acces la justiție al acestei persoane, garantat de art. 21 alin. (1) și (2) din Constituție, în condițiile în care soluția nu mai poate fi ulterior repusă în discuție în fața unei instanțe civile. Apreciază că normele procesual penale criticate, ce restrâng sfera părților din procesul penal la inculpat, partea civilă și partea responsabilă civilmente, contravin dispozițiilor art. 16 din Constituție, întrucât creează o situație discriminatorie în raport cu sfera persoanelor interesate, respectiv a

persoanelor vizate de soluțiile pronunțate sau numai antamate în procedura de judecată. Totodată, reține că stabilirea corectă a cadrului procesual și îndeplinirea legală a procedurii de citare sunt de natură să asigure respectarea dreptului la un proces echitabil, consacrat de art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și recunoscut de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

7. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

8. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului** nu au transmis punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

9. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit.d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

10. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală, care au următorul cuprins: „(2) *Părțile din procesul penal sunt inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente.*”

11. În susținerea neconstituționalității normelor procesual penale criticate, autoarea excepției invocă prevederile constituționale ale art. 16 privind egalitatea în drepturi, ale art. 21 alin. (1) și (3) referitor la accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil și ale art. 24 alin. (1) privind dreptul la apărare.

12. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține, în acord cu jurisprudența sa, că dispozițiile art. 61, ale art. 126 alin. (1), ale art. 142 alin. (1) și ale art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 2 alin. (2) și (3) din Legea nr. 47/1992 constituie un cadru referențial cu privire la condițiile

de admisibilitate ce țin de limitele de competență ale instanței constituționale atunci când aceasta procedează la soluționarea excepțiilor de neconstituționalitate, Curtea neputând să modifice sau să completeze textul criticat și nici să îl interpreteze sau să îl aplice în cauza *a quo* (în acest sens, a se vedea Decizia nr. 875 din 16 decembrie 2021, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 214 din 3 martie 2022, paragraful 19).

13. Având în vedere reperul jurisprudențial anterior invocat, Curtea constată că, în cauză, motivele de neconstituționalitate formulate privesc o omisiune legislativă, autoarea excepției solicitând instanței de control constituțional să constate că legiuitorul a omis să enumere, în redactarea art. 32 din Codul de procedură penală, o altă parte în procesul penal, în afara inculpatului, părții civile și părții responsabile civilmente. Se solicită, astfel, modificarea și completarea normelor procesual penale criticate în sensul susținerilor autoarei excepției de neconstituționalitate, menționate anterior. Or, soluționarea acestui aspect nu ține de competența Curții Constituționale, întrucât implică un act de legiferare, care ține de competența Parlamentului. Așadar, analiza unor astfel de critici de neconstituționalitate nu intră în competența de soluționare a instanței de control constituțional, care, potrivit art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, „*se pronunță numai asupra constituționalității actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului*” și, prin urmare, nu are competența de a cenzura o eventuală omisiune legislativă. În acest sens, Curtea Constituțională a statuat în mod constant în jurisprudența sa (spre exemplu, Decizia nr. 159 din 10 noiembrie 1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 51 din 4 februarie 1999) că nu își poate asuma rolul de a crea, de a abroga sau de a modifica o normă juridică spre a îndeplini rolul de legislator pozitiv și nici nu se poate substitui legiuitorului pentru adăugarea unor noi prevederi celor instituite. Prin urmare, având în vedere art. 61 din Constituție și art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, Curtea nu poate modifica sau completa un text de lege, astfel că excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

14. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Societatea Flora — S.A. din Cluj-Napoca în Dosarul nr. 494/33/2019 al Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 27 aprilie 2023.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
MARIAN ENACHE

Magistrat-asistent,
Mihaela Ionescu

ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE

MINISTERUL ECONOMIEI, ANTREPRENORIATULUI ȘI TURISMULUI

ORDIN

pentru aprobarea Normelor metodologice privind condițiile și criteriile pentru selecționarea, școlarizarea, atestarea și utilizarea ghizilor de turism

Având în vedere:

— prevederile art. 4 din Hotărârea Guvernului nr. 305/2001 privind atestarea și utilizarea ghizilor de turism, cu modificările și completările ulterioare;

— Referatul de aprobare nr. 285.797 din 19.07.2023 întocmit de către Direcția generală turism — Direcția autorizare și monitorizare,

în temeiul prevederilor art. 57 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, cu modificările și completările ulterioare,

ministrul economiei, antreprenoriatului și turismului emite prezentul ordin.

Art. 1. — Se aprobă Normele metodologice privind condițiile și criteriile pentru selecționarea, școlarizarea, atestarea și utilizarea ghizilor de turism, prevăzute în anexa care face parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 2. — La data intrării în vigoare a prezentului ordin se abrogă Ordinul ministrului transporturilor, construcțiilor și turismului nr. 637/2004 pentru aprobarea Normelor

metodologice privind condițiile și criteriile pentru selecționarea, școlarizarea, atestarea și utilizarea ghizilor de turism, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 534 din 15 iunie 2004, cu modificările și completările ulterioare.

Art. 3. — Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Ministrul economiei, antreprenoriatului și turismului,

Ștefan-Radu Oprea

București, 2 august 2023.

Nr. 180.

ANEXĂ

NORME METODOLOGICE

privind condițiile și criteriile pentru selecționarea, școlarizarea, atestarea și utilizarea ghizilor de turism

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

Art. 1. — Prezentele norme metodologice se aplică persoanelor juridice și fizice care desfășoară activitate de turism în România.

Art. 2. — Categoriile de ghizi utilizate în activitatea de turism din România sunt:

a) ghid de turism local, care asigură asistență turistică pe teritoriul României turiștilor români;

b) ghid de turism național, care asigură asistență turistică pe teritoriul României turiștilor străini și în străinătate turiștilor români;

c) ghid de turism specializat pentru anumite tipuri de activități turistice:

- (i) ghid de animație;
- (ii) ghid de turism montan, drumeție montană;
- (iii) ghid de turism pentru habitat natural;
- (iv) ghid de turism ecvestru;
- (v) ghid de turism pentru peșteri amenajate;
- (vi) alte specializări în funcție de dezvoltarea activității de turism, doar pentru specializările ce au elaborate și în vigoare standarde ocupaționale.

CAPITOLUL II

Selecționarea, școlarizarea și specializarea ghizilor de turism

SECȚIUNEA 1

Formarea profesională a ghizilor de turism

Art. 3. — Condițiile și criteriile privind formarea profesională a ghizilor de turism sunt stabilite prin standardele ocupaționale.

Art. 4. — Formarea profesională a ghizilor de turism se face prin programe de formare de tip calificare/specializare/perfecționare organizate de furnizori de formare profesională autorizați sau prin evaluarea și certificarea competențelor profesionale, precum și în cadrul sistemului național de învățământ.

Art. 5. — (1) Organizarea programelor de formare profesională în sistemul formării profesionale a adulților, precum și evaluarea și certificarea formării profesionale se fac în conformitate cu reglementările legale în vigoare.

(2) În vederea autorizării de către autoritatea publică centrală cu atribuții în domeniul formării profesionale, furnizorii de formare profesională vor solicita avizul autorității publice centrale

responsabile în domeniul turismului, care va fi emis cu consultarea Comitetului sectorial turism, hoteluri, restaurante.

Art. 6. — Standardele ocupaționale pentru ghizii de turism vor fi avizate de autoritatea publică centrală cu atribuții de reglementare în domeniul turismului.

Art. 7. — Persoanele care dețin documente care atestă pregătirea profesională pentru una sau mai multe dintre categoriile de ghizi definite la art. 2 pot solicita atestat și ecuson aferent categoriei de ghid de turism pentru care au pregătirea profesională.

SECȚIUNEA a 2-a

Specializarea ghizilor

Art. 8. — Specializarea profesională pentru categoria de ghid de turism național sau ghid de turism specializat se realizează numai pentru persoanele care dețin certificat de calificare de ghid de turism sau certificat de competențe profesionale pentru ghid de turism.

Art. 9. — Persoanele care dețin documente care atestă specializarea pentru categoria ghid de turism național sau ghid de turism specializat pot solicita autorității publice centrale responsabile în domeniul turismului atestatul și ecusonul de ghid de turism național, respectiv de ghid de turism specializat.

CAPITOLUL III

Atestarea ghizilor de turism

Art. 10. — Profesia de ghid de turism poate fi exercitată de persoane fizice deținătoare de atestat și ecuson de ghid de turism, emise conform prezentelor norme metodologice.

Art. 11. — În înțelesul prezentelor norme metodologice, atestatul și ecusonul de ghid de turism reprezintă documentul eliberat de autoritatea publică centrală responsabilă în domeniul turismului prin care se confirmă capacitatea profesională a persoanelor fizice calificate în profesia de ghid de turism de a exercita activitatea în una dintre categoriile de ghizi de turism definite în prezentele norme metodologice.

Art. 12. — Criteriile minime pentru obținerea atestatului și ecusonului de ghid de turism sunt prezentate în anexa nr. 1.

Art. 13. — (1) În vederea obținerii atestatului și ecusonului de ghid de turism, solicitantul, cetățean român, va prezenta următoarele documente:

1. în cazul categoriei de ghid de turism local:

a) cerere-tip — conform modelului prezentat în anexa nr. 2;

b) copie act de identitate;

c) copie certificat de calificare obținut în urma absolvirii unui program de formare profesională de tip calificare (în conformitate cu reglementările legale în vigoare) sau copie certificat de competențe profesionale pentru ocupația ghid de turism, eliberat de un centru de evaluare și certificare competențe profesionale autorizat, cu condiția ca acesta să aibă toate competențele din standardul ocupațional în vigoare;

d) certificat de cazier judiciar valabil, eliberat de autoritățile competente;

e) document care atestă absolvirea învățământului minim obligatoriu;

f) document medical emis conform legislației din România din care să rezulte că titularul este apt din punct de vedere

medical (fizic și psihic) pentru desfășurarea activității de ghid de turism;

g) 2 fotografii tip legitimație/atestat (2,5 cm x 3,5 cm);

2. în cazul categoriei de ghid de turism național, documentația va cuprinde, suplimentar:

a) document care atestă absolvirea învățământului liceal fără diplomă de bacalaureat;

b) copie atestat/certificat/diplomă privind cunoașterea unei limbi străine;

c) copia certificatului de absolvire a programului de formare profesională de tip specializare, organizat de furnizori de formare profesională autorizați conform legislației din România;

3. în cazul categoriei de ghid de turism specializat, documentația va cuprinde, suplimentar:

a) document care atestă absolvirea învățământului liceal fără diplomă de bacalaureat;

b) copie atestat/certificat/diplomă privind cunoașterea unei limbi străine;

c) copia certificatului de absolvire a programului de formare profesională de tip specializare/perfecționare, organizat de furnizori de formare profesională autorizați conform legislației din România.

(2) În cazul cetățenilor UE/SEE/Confederației Elvețiene, documentele prevăzute la alin. (3) vor fi traduse în limba română de un traducător autorizat, cu excepția actului de identitate.

(3) Pentru prestarea temporară sau ocazională, conform Directivei CE 36/2005, în cazul ghizilor de turism, cetățeni ai statelor membre UE/SEE/Confederației Elvețiene care însoțesc grupurile de turiști pe teritoriul României fără a presta servicii de ghid de turism în cadrul obiectivelor turistice, este obligatorie notificarea pentru prestarea în regim temporar sau ocazional (cu minimum 60 de zile înainte de prestarea activității), conform declarației din anexa nr. 4. Aceasta se reînnoiește o dată pe an în cazul în care prestatorul intenționează să furnizeze servicii temporar sau ocazional în România în decursul anului respectiv. Prestatorul poate prezenta această declarație, însoțită de actele doveditoare, prin orice mijloace (prin punctul de contact unic electronic sau prin transmiterea la registratura instituției), iar procedura se finalizează cu eliberarea unei autorizații temporare cu valabilitate până la finalul anului și actualizarea bazei de date electronice a instituției. Documentele necesare sunt:

a) declarație prealabilă, în formă scrisă, pe propria răspundere, care cuprinde informații despre solicitant, despre activitatea pe care intenționează să o desfășoare cu caracter temporar/ocațional pe teritoriul României, perioada în care dorește să presteze servicii de ghid de turism în România etc.;

b) copia documentului de identitate;

c) o dovadă prin care autoritățile competente ale statului membru de stabilire atestă că la data eliberării acestui document posesorul este stabilit legal pe teritoriul său în vederea exercitării activităților de ghid de turism și nu i-a fost interzisă exercitarea acestora nici chiar cu titlu temporar;

d) dovada calificării profesionale: diplomele, certificatele sau alte titluri care atestă calificarea de ghid de turism, respectiv specializarea.

(4) Cetățenii UE/SEE/Confederației Elvețiene care se stabilesc în România și doresc să practice ocupația de ghid de turism au obligația de a obține atestatul și ecusonul de ghid de turism, conform documentației de recunoaștere a calificărilor

profesionale obținute într-un stat membru UE/SEE/în Confederația Elvețiană, care cuprinde:

a) certificat de competențe profesionale pentru calificarea ghid de turism eliberat în România de un centru de evaluare și certificare de competențe profesionale autorizat de autoritatea publică centrală cu atribuții în domeniul formării profesionale a adulților, cu condiția ca acesta să aibă toate competențele din standardul ocupațional în vigoare din România;

b) atestat/certificat/diplomă privind cunoașterea limbii române cel puțin nivel mediu;

c) documentele prevăzute la alin. (1) lit. a), b), d), f) și g);

d) în cazul categoriei de ghid de turism național/specializat, documentația va cuprinde suplimentar copia certificatului de absolvire a programului de formare profesională de tip specializare/perfecționare.

(5) Atestatele și ecusoanele de ghid de turism au o valabilitate de 5 ani. Acestea se actualizează înainte de expirarea termenului de 5 ani de la data emiterii, respectiv a ultimei actualizări. În caz contrar, documentul își pierde valabilitatea.

(6) În vederea actualizării atestatului și ecusonului de ghid de turism, solicitantul va depune următoarele documente:

a) cerere-tip — conform modelului prezentat în anexa nr. 2;

b) copie carte de identitate;

c) certificat de cazier judiciar valabil eliberat de autoritățile competente pentru cetățenii români și străini sau alt document similar prin care solicitantul dovedește absența unor suspendări temporare sau definitive de la practicarea ocupației de ghid de turism sau inexistența unei condamnări penale, emis de statul de origine, în original și traducere autorizată;

d) document medical emis conform legislației din România din care să rezulte că titularul este apt din punct de vedere medical (fizic și psihic) pentru desfășurarea activității de ghid de turism;

e) copii ale documentelor care determină modificarea categoriei de ghid de turism obținute anterior (certificat de specializare/perfecționare, atestat limbă străină), după caz.

Art. 14. — (1) Documentația întocmită potrivit prevederilor art. 13 se depune la sediul autorității publice centrale responsabile în domeniul turismului (prin transmiterea la registratura instituției sau prin punctul de contact unic electronic).

(2) În situația în care solicitantul nu îndeplinește condițiile și criteriile necesare eliberării atestatului și ecusonului de ghid de turism, acestuia i se comunică motivul în scris, în termen de 30 de zile.

(3) În situația în care documentația este incompletă, persoana va fi notificată în vederea completării acesteia. Dacă în termen de 6 luni de la data transmiterii comunicării documentația nu este completată, aceasta se clasează.

(4) Termenul de eliberare a atestatului și ecusonului de ghid de turism este de 30 de zile de la data primirii și înregistrării documentației complete.

CAPITOLUL IV

Utilizarea ghizilor de turism

Art. 15. — Profesia de ghid de turism poate fi exercitată fie ca activitate de bază, fie ca activitate complementară, numai de

către ghizii de turism deținători de atestat și ecuson de ghid de turism.

Art. 16. — Operatorii economici, organizațiile neguvernamentale cu activitate de turism și autoritățile publice locale pot utiliza ghizi de turism numai în baza unei forme legale de colaborare sau muncă, după caz.

Art. 17. — Atestatul și ecusonul de ghid de turism se eliberează de autoritatea publică centrală responsabilă în domeniul turismului și sunt realizate conform modelului prezentat în anexa nr. 3.

Art. 18. — Controlul respectării prevederilor prezentelor norme metodologice se face de către autoritatea publică centrală responsabilă în domeniul turismului, în colaborare cu alte instituții competente în constatarea contravențiilor și/sau infracțiunilor.

CAPITOLUL V

Dispoziții finale

Art. 19. — (1) Ghidul de turism are obligația ca în timpul desfășurării activității să dețină asupra sa atestatul și ecusonul de ghid de turism valabile, pe care să le prezinte la cererea persoanelor împuternicite să îi controleze activitatea.

(2) Ghizii de turism străini care prestează temporar/ocazional pe teritoriul României nu au dreptul să efectueze servicii de ghid de turism în cadrul obiectivelor turistice și au obligația să contracteze ghizi de turism atestați de autoritatea publică centrală responsabilă în domeniul turismului.

Art. 20. — Atribuțiile și obligațiile concrete ale ghidului de turism se stabilesc de operatorul economic din turism, organizator al programelor turistice, și diferă în funcție de categoria de ghid de turism și de specificul fiecărei acțiuni.

Art. 21. — Atestatele și ecusoanele de ghid de turism eliberate în baza prevederilor Ordinului ministrului transporturilor, construcțiilor și turismului nr. 637/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice privind condițiile și criteriile pentru selecționarea, școlarizarea, atestarea și utilizarea ghizilor de turism, cu modificările și completările ulterioare, își pierd valabilitatea în termen de 5 ani de la data emiterii acestora.

Art. 22. — Anexele nr. 1—4 fac parte integrantă din prezentele norme metodologice.

Art. 23. — (1) Procedurile de atestare a ghizilor de turism și cea de notificare cu privire la prestarea în mod temporar și ocazional pot fi îndeplinite prin intermediul punctului de contact unic electronic.

(2) În cazul în care există suspiciuni ca urmare a verificării diplomelor, certificatelor de competență și a altor titluri de calificare acordate cetățenilor statelor membre, autoritatea publică centrală responsabilă în domeniul turismului poate cere autorității competente din statul membru respectiv confirmarea autenticității acestor documente. În cazul unor îndoieli justificate, autoritățile competente române pot solicita autorităților competente ale unui stat membru o confirmare a faptului că solicitantul nu este suspendat sau nu are interdicție de exercitare a profesiei ca urmare a unei erori profesionale grave sau a unei condamnări pentru infracțiuni legate de exercitarea activităților sale profesionale.

(3) Schimbul de informații cu autoritățile competente din diferite state membre se efectuează prin intermediul Sistemului de informare al pieței interne (IMI).

CRITERII MINIME
pentru obținerea atestatului și ecusonului de ghid de turism

Criterii	Categorii de ghizi de turism		
	local	național	specializat
Candidatul trebuie să îndeplinească următoarele condiții:			
1. cetățenie:			
— cetățean al României	X	X	X
— cetățean al UE/SEE/Confederației Elvețiene	X	X	X
2. vârstă:			
— minimum 18 ani	X	X	X
3. studii:			
— minimum absolvent de învățământ obligatoriu	X	X	X
— minimum absolvent de învățământ liceal fără bacalaureat	—	X	X
4. pregătire profesională:			
— să cunoască cel puțin:			
• limbă străină	—	X	X
• limba română (cetățenii străini)	X	X	X
— absolvent al unui program de formare de tip calificare profesională pentru ocupația de ghid de turism, organizat de furnizori de formare profesională autorizați sau organizat în sistemul național de învățământ, conform legislației din România sau din statele de proveniență (recunoscut și echivalat de autoritatea publică centrală cu atribuții de recunoaștere și echivalare a calificărilor dobândite în străinătate) sau să dețină certificate de competențe profesionale pentru ocupația de ghid de turism (cu toate competențele din standardul ocupațional în vigoare), eliberat de un centru de evaluare autorizat	X	X	X
— să fie absolvent al unui program de formare de tip specializare/perfecționare organizat de furnizori de formare profesională autorizați conform legislației din România	—	X	X
5. să nu fi suferit condamnări penale	X	X	X
6. să fie apt fizic și psihic din punct de vedere medical pentru ocupația de ghid de turism (Se va menționa categoria de ghid de turism.), fapt dovedit cu document medical emis conform legislației din România	X	X	X

CERERE - TIP
pentru eliberarea/actualizarea atestatului și ecusonului de ghid de turism

Subsemnatul(a),, născut(ă) la data de în localitatea, județul domiciliat(ă) în, nr. de telefon, e-mail

vă rog să îmi eliberați/actualizați atestatul și ecusonul de ghid de turism pentru categoria*):

Alăturat transmit documentele justificative care atestă îndeplinirea condițiilor necesare obținerii/actualizării atestatului și ecusonului de ghid de turism.

Cunoscând prevederile art. 326 din Codul penal privind falsul în declarații, declar pe propria răspundere că documentele prezentate sunt în conformitate cu originalul și toate datele înscrise în acestea sunt reale.

Prin prezenta îmi dau acordul cu privire la utilizarea și prelucrarea datelor personale (conform prevederilor Regulamentului privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date) de către autoritatea publică centrală cu atribuții de reglementare în domeniul turismului și instituțiile abilitate.

Data

Semnătura

*) Se menționează categoria pentru care optați și limba străină cunoscută.

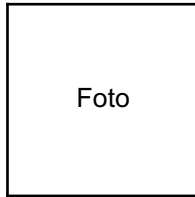
Modelul atestatului și ecusonului de ghid de turismModelul atestatului de ghid de turism
— copertă față —

GUVERNUL ROMÂNIEI

(autoritatea publică centrală cu atribuții de reglementare în domeniul turismului)

ATESTAT GHID DE TURISM

— copertă verso —

Atestat de ghid de turism nr. /data

Categoría

Domnul/Doamna

.....

CNP

Ministru,

.....

Sanctiuni

Modelul ecusonului de ghid de turism

ROMÂNIA
GUVERNUL ROMÂNIEI

(autoritatea publică centrală cu atribuții de reglementare în domeniul turismului)

GHID DE TURISM

Atestat de ghid de turism nr.

Categoría

Domnul/Doamna

.....

Director general,

.....

**DECLARATION⁽¹⁾
UNDER LAW 200/2004, Art. No. 35³
regarding tourism guide crossborder activities according to 2005/36/CE**

Identity of the applicant:

1.1. First name and surname:

.....

1.2. Nationality:

1.3. Date of birth:/...../.....

D D M M Y Y Y Y

1.4. Passport number/Identity card: issuing country

1.5. Mobile phone:

.....

1.6. Member state of establishment

AT	BE	BG	CH	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES
FI	FR	HR	HU	IE	IS	IT	LI	LT	LV	LU
MT	NO	NL	PL	PT	RO	SI	SK	SE		

1.7. Address (complete):

.....

.....

1.8. Telephone:

.....

e-mail website

1.9. Certificate tourism guide⁽²⁾, date of issue, validity period
issuing authority, country

1.10. Professional indemnity insurance series/number, date of issue,
validity period, insured sum/insurance value of the policy,
currency, name of the insurance company,
country

1.11. Other information about financial guarantees:

.....

.....
notifies the Romanian central public authority responsible for tourism, for travel agencies crossborder activities in Romania. Please, find attached copies of the following documents⁽³⁾: identity card/passport, certificate tourism guide⁽²⁾, insurance policies and any other relevant documents (document certifying the right to exercise the profession of tourism guide without sanctions or suspension of activity).

1.12. Period/Durations of the tour and the objectives/tourist area visited:

1.13. Organizing Travel Agency:

1.14. Romanian Incoming Agency:

Date:

Signature

⁽¹⁾ This declaration shall be made before starting the activity and renewed once a year if the tourism guide intends to provide temporary or occasional services in Romania during each year or if there is a material change in the situation substantiated by the documents previously provided.

⁽²⁾ If the profession of tourism guide is not regulated in your Member State of establishment please provide any means of proof that the applicant has pursued tourism guide activities for at least two years during the previous ten years.

⁽³⁾ Only for the first provision of services or if there is a material change in the situation substantiated by the documents previously provided.

MINISTERUL EDUCAȚIEI

ORDIN**privind aprobarea programei școlare pentru disciplina de studiu obligatorie
*Istoria evreilor. Holocaustul, clasa a XI-a/a XII-a, învățământ liceal și profesional***

În conformitate cu prevederile art. 18¹ și ale art. 65 alin. (3) și (4) din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare,
având în vedere prevederile art. 4 lit. a) din Hotărârea Guvernului nr. 277/2020 privind organizarea și funcționarea Centrului Național de Politici și Evaluare în Educație,
în baza Ordinului ministrului educației naționale nr. 3.593/2014 pentru aprobarea Metodologiei privind elaborarea și aprobarea curriculumului școlar — planuri-cadru de învățământ și programe școlare,
în baza Ordinului ministrului educației nr. 3.239/2021 privind aprobarea documentului de politici educaționale Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național,
având în vedere Referatul de aprobare nr. 2.738 din 3.08.2023,
în temeiul art. 13 alin. (3) din Hotărârea Guvernului nr. 369/2021 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației, cu modificările și completările ulterioare,

ministrul educației emite prezentul ordin.

Art. 1. — Se aprobă programa școlară pentru disciplina *Istoria evreilor. Holocaustul*, clasa a XI-a/a XII-a, învățământ liceal și profesional, prevăzută în anexa care face parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 2. — Programa școlară prevăzută la art. 1 se aplică începând cu anul școlar 2023—2024.

Art. 3. — Direcția generală învățământ preuniversitar, Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, inspectoratele școlare și unitățile de învățământ duc la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Art. 4. — Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Ministrul educației,
Ligia Deca

București, 9 august 2023.
Nr. 5.344.

ANEXĂ

**PROGRAMA ȘCOLARĂ
pentru disciplina *Istoria evreilor. Holocaustul*, clasa XI-a/a XII-a, învățământ liceal și profesional****Notă de prezentare**

Disciplina școlară *Istoria evreilor. Holocaustul* este parte componentă a trunchiului comun din curriculumul liceal și profesional, ca urmare a aplicării Legii nr. 276/2021 privind unele măsuri pentru studierea istoriei evreilor și a Holocaustului. Noua disciplină școlară are un rol important în formarea tinerilor ca cetățeni europeni responsabili, oferind un cadru educațional prin care elevii să cunoască și să înțeleagă ceea ce s-a întâmplat în trecut. Programa a fost elaborată pentru 1 oră/săptămână, pe durata unui an școlar, fiind aplicată la:

— clasa XI-a, cursuri de zi, învățământ liceal și profesional și învățământ liceal seral, filieră tehnologică;

— clasa a XII-a, învățământ profesional special, învățământ special ciclul superior al liceului, filiera tehnologică și învățământ liceal seral, filieră teoretică.

Contribuția acestei noi discipline la profilul absolventului de liceu este de a-l face:

— autonom în cunoaștere, creativ și deschis spre învățarea pe tot parcursul vieții, pentru a fi capabil să facă față provocărilor

societății globale în continuă schimbare, economiei cunoașterii și dezvoltării durabile;

— încrezător în propriile forțe, capabil să comunice și să coopereze cu ceilalți, dovedind respect și empatie pentru alteritate;

— responsabil, asumându-și conștient valori naționale și globale;

— informat, activ și proactiv, contribuind în mod eficient la asimilarea și consolidarea sistemului de valori promovat de societate.

Această programă școlară este realizată având în vedere cadrul legislativ național în vigoare, precum și cel european, fundamentate prin documente importante cu rol de suport teoretic: Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, Strategia națională pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură, aferentă perioadei 2021—2023 (13 mai 2021), a Guvernului României, document care își propune modernizarea proiectelor și a programelor din domeniul

educațional și cultural, pentru creșterea rezilienței societății în fața antisemitismului, a xenofobiei, a radicalizării și a discursului instigator la ură și completarea portofoliului educațional și cultural cu noi instrumente¹, Strategia Comisiei Europene privind combaterea antisemitismului și promovarea vieții evreiești (5 octombrie 2021, Strasbourg), Declarația Forumului Internațional de la Stockholm privind Holocaustul (ianuarie 2000), Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind promovarea valorilor comune, a educației favorabile incluziunii și a dimensiunii europene a predării (2018/C 195/01, Declarația Consiliului Uniunii Europene privind combaterea antisemitismului și elaborarea unei abordări comune în materie de securitate pentru a proteja mai bine instituțiile și comunitățile evreiești în Europa (15213/18), Rezoluția Parlamentului European referitoare la combaterea antisemitismului (2017/2692(RSP)), Recomandările IHRA privind predarea și învățarea cu privire la Holocaust (2015), Rezoluția 34C/61 (2007) a Conferinței Generale privind Comemorarea Holocaustului.

Introducerea disciplinei școlare *Istoria evreilor. Holocaustul* în planul-cadru de învățământ are drept scop dobândirea de competențe și perspective noi despre istoria, cultura și tradițiile evreilor din România. Cultivarea memoriei și învățarea toleranței ca exercițiu de sinceritate sunt forme de asumare a propriei identități, iar educația și înțelegerea sunt cele mai bune modalități pentru a susține democrația și libertatea, pentru a contracara intoleranța și extremismul.

Punctul culminant al violenței și al retoricii antisemite l-a reprezentat Holocaustul, una dintre tragediile istoriei secolului al XX-lea, când au fost exterminați circa 6 milioane de evrei, majoritatea din Europa. În prezent, negaționismul și revizionismul pun la îndoială realitatea acestor evenimente tragice, resping și defăimează memoria victimelor Holocaustului, produc în continuare efecte nocive asupra cetățenilor, descoperindu-și noi adepți dispuși să le promoveze. De aceea, pentru înțelegerea corectă a acestei noi discipline școlare este necesar ca programa propusă să răspundă la o serie de întrebări esențiale precum:

— de ce să predăm obiectul de studiu *Istoria evreilor. Holocaustul*?

— ce să predăm în cadrul disciplinei *Istoria evreilor. Holocaustul*?

— ce impact are studierea Holocaustului pentru educația tinerilor?

— cum să predăm problematica Holocaustului?

— cu ce resurse predăm această nouă disciplină?

Această programă contribuie la stimularea gândirii critice și încurajează stabilirea unor conexiuni cu alte evenimente tragice, cum ar fi genocidul împotriva comunităților roma și sinti, săvârșite tot de naziști și colaboratorii lor.

Programa își propune să evidențieze consecințele acțiunilor istorice bazate pe prejudecăți, stereotipii, manifestări ale xenofobiei și ale rasismului, care persistă în perioada contemporană, subliniind și faptul că genocidul este un proces care, deși a fost identificat și contestat, în egală măsură, nu a condus, în mod evident, la oprirea acestuia. Astfel, ca urmare a evenimentelor din fosta Iugoslavie și Rwanda, comunitatea internațională a reacționat prin elaborarea unei norme cunoscute sub denumirea *Responsabilitatea de a proteja*²

(R2P), care a fost adoptată în unanimitate de statele membre ale O.N.U.

În consecință, educația în spiritul valorilor umaniste și democratice, al toleranței și al înțelegerii între oameni joacă un rol decisiv în consolidarea democrației și a statului de drept, iar educația despre Holocaust, componentă a programei *Istoria evreilor. Holocaustul*, este un instrument fundamental pentru înțelegerea riscurilor pe care le generează eșecul democrației.

Disciplina școlară *Istoria evreilor. Holocaustul* respectă structura standard a programelor școlare în vigoare, conform Ordinului ministrului educației și cercetării nr. 5.765/2020 privind aprobarea documentului de politici educaționale Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului Național și cuprinde: notă de prezentare, competențe generale, competențe specifice și exemple de activități de învățare, conținuturi (care includ studii de caz) și sugestii metodologice.

Astfel, competențele generale, cele specifice, activitățile de învățare și conținuturile, alături de sugestiile metodologice, au ca scop efectuarea de operări în contexte diversificate, care presupun atât elemente cunoscute, cât și altele inedite, atât concrete, cât și cu diferite niveluri de abstractizare. În acest stadiu, funcțional, o mare parte a componentelor competențelor-cheie devin operaționale și contribuie la consolidarea structurilor conceptuale și procedurale ale acestei discipline de studiu, prin stabilirea de interdependențe³ cu alte discipline, respectiv contexte de viață, după finalizarea învățământului obligatoriu.

Programa are un caracter interdisciplinar și transdisciplinar, fiind realizată cu scopul de a favoriza creativitatea didactică și, în același timp, pentru adaptarea strategiilor didactice la particularitățile elevilor. Prin urmare, acest document curricular presupune abordări diverse care trebuie să se concretizeze în forme specifice de învățare pentru fiecare elev sau colectiv de elevi. Aceasta presupune că, în funcție de elevii cărora li se adresează, programa este aplicată prin demersuri personalizate pentru înțelegerea logicii ei interne atât în activitatea de proiectare a activității didactice de către profesori, cât și în procesul de elaborare a manualelor.

În acest sens, programa nu trebuie privită ca un document imuabil. Proiectului educațional căruia îi răspunde transformă programa într-un instrument de lucru ce contribuie la promovarea valorilor și dezvoltarea abilităților secolului al XXI-lea (toleranță, multiculturalitate, spirit critic, lucru în echipă, abilități de comunicare etc.).

Așadar, noul curriculum propune elevilor nu doar cunoașterea istoriei evreilor și a momentelor tragice petrecute la jumătatea secolului trecut, dar și dezvoltarea unor valori și atitudini specifice cetățeniei democratice care trebuie formate și consolidate pe parcursul derulării demersurilor didactice pe parcursul anului școlar.

Competențe generale

1. Utilizarea critică și reflexivă a surselor istorice pentru argumentarea unor demersuri și alegeri, în acord cu valorile societății democratice

2. Asumarea propriei identități culturale și determinarea modalităților prin care interculturalitatea contribuie la promovarea acceptării celuilalt și a respectării drepturilor omului

3. Implicarea responsabilă și creativă în diverse contexte de viață prin respectarea convențiilor de comunicare

¹ <https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2021/05/ANEXA-1-4.pdf>

² <https://www.globalr2p.org/what-is-r2p/>

³ Conform Ordinului ministrului educației nr. 3.239/2021 privind aprobarea documentului de politici educaționale *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național.*

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

<p>1. Utilizarea critică și reflexivă a surselor istorice pentru argumentarea unor demersuri și alegeri, în acord cu valorile societății democratice</p>
<p>1.1. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor — stabilirea tipului de informație subiectivă/obiectivă oferită de surse istorice și mass-media — exerciții de clasificare a informațiilor din diverse surse, în funcție de un criteriu dat: antisemitism, discriminare, violență, stereotipuri culturale — realizarea unor investigații având ca tematică varietatea surselor utilizate pentru combaterea antisemitismului, a diverselor forme de discriminare folosind muzica, arta, literatura, filmul, rețele de socializare, presă, interviuri, memorii etc.</p>
<p>1.2. Analiza comparativă a evenimentelor/proceselor/fenomenelor care au generat Holocaustul — exerciții de comparare a faptelor istorice din perspectivă temporală și spațială în contexte diferite de comunicare — realizarea de organizatoare grafice care să evidențieze asemănările și deosebirile referitoare la evoluția și caracteristicile antisemitismului — exerciții de recunoaștere a perspectivelor multiple referitoare la antisemitism, genocid, Holocaust, minorități, crime împotriva umanității</p>
<p>1.3. Exprimarea opiniilor referitoare la impactul evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice asupra societății, prin prisma multiperspectivității și a diversității culturale — redactarea și susținerea unui discurs referitor la combaterea antisemitismului în baza informațiilor oferite de surse diferite — identificarea argumentelor din diferite surse pentru formularea unor judecăți proprii privind evoluția antisemitismului în istorie — realizarea unor eseuri despre cauzele și consecințele negării unor date, acțiuni, fapte despre antisemitism, Holocaust și crime împotriva umanității</p>
<p>2. Asumarea propriei identități culturale și determinarea modalităților prin care interculturalitatea contribuie la promovarea acceptării celuilalt și a respectării drepturilor omului</p>
<p>2.1. Aprecierea valențelor dialogului intercultural în exprimarea trăsăturilor propriei identități culturale — realizarea de investigații privind povești de viață ale evreilor din comunitatea locală/națională/internațională, înaintea Holocaustului, în timpul acestuia și după Holocaust — realizarea de proiecte de grup referitoare la dialogul intercultural dintre cultura iudaică, română și culturile aparținând altor minorități existente pe teritoriul României — exerciții de identificare a contribuțiilor membrilor comunităților evreiești la dezvoltarea economică și culturală</p>
<p>2.2. Manifestarea unui comportament deschis față de diversitatea culturală — realizarea de activități dedicate sărbătorilor naționale și religioase, tradițiilor și obiceiurilor evreilor — redactarea unor articole sau scurte prezentări destinate postării pe rețelele sociale, având ca temă comunicarea interculturală înainte de Holocaust și după acesta, utilizând termeni specifici domeniului: identitate culturală, diversitate culturală, patrimoniu cultural/moștenire culturală, societate interculturală, societate multiculturală — întocmirea unui cod de conduită interculturală la nivelul comunității</p>
<p>2.3. Demonstrarea unui comportament care valorizează interculturalitatea ca trăsătură a comunității locale — întocmirea unui portofoliu despre meserii tradiționale ale evreilor, elemente de viață cotidiană, jocuri specifice copilăriei, dansuri tradiționale — organizarea unor expoziții de fotografii ilustrând monumente istorice, tradiții și obiceiuri ale evreilor raportate la comunitatea în care trăiesc — realizarea unor proiecte de punere în valoare a locurilor memoriei comunităților evreiești</p>
<p>2.4. Analiza critică a consecințelor stereotipurilor, prejudecăților, rasismului, antisemitismului și a altor forme de discriminare — exerciții de identificare în surse a cauzelor care au generat stereotipuri, prejudecăți, antisemitismul și alte forme de discriminare a evreilor — organizarea unor dezbateri având ca temă impactul prejudecăților și al stereotipurilor asupra calității vieții oamenilor — jocuri de rol: interpretarea rolului unor membri dintr-o comunitate multiculturală în vederea recunoașterii și promovării interculturalității</p>
<p>3. Implicarea responsabilă și creativă în diverse contexte de viață prin respectarea convențiilor de comunicare</p>
<p>3.1. Asumarea de roluri ce implică empatie și respectarea demnității umane — identificarea unor probleme din comunitate care pot genera conflicte sau situații de excludere/marginalizare a unor grupuri sau indivizi — inițierea unor proiecte valorificând experiențele istorice din Holocaust pentru încurajarea coeziunii sociale și a nonviolentei — realizarea de activități în comunitate pentru a marca evenimente legate de istoria evreilor și Holocaust, implicând metode nonformale (de exemplu: sociodrama, biblioteca vie etc.)</p>
<p>3.2. Raportarea critică la experiențele trecutului pentru promovarea unui comportament democratic — inițierea și organizarea unui grup de discuții, blog, pagină web în care să promoveze exemple de bună practică în combaterea antisemitismului și a diverselor forme de discriminare — realizarea unui e-book și audiobook cu conținuturi precum „Povestea unei personalități”, „Drepti între popoare”, supraviețuitori ai Holocaustului, oameni de cultură evrei etc. — întocmirea unei baze de date referitoare la organizațiile și instituțiile din trecut și din prezent care s-au implicat activ în combaterea antisemitismului și a oricărei forme de discriminare sau genocid</p>

Domenii de conținut	Conținuturi
1. Identitate evreiască și educația despre Holocaust în secolul al XXI-lea	<ul style="list-style-type: none"> • Evreii — trăsături definitorii: originea, cultura, religia • Educația despre Holocaust și provocările contemporane (antisemitism, xenofobie, genocid și amenințările la adresa normelor și a valorilor democratice)
2. Evreii în istoria universală	<ul style="list-style-type: none"> • Evreii în Antichitate și în Evul Mediu (statutul juridic al evreilor și apariția miturilor antievreiești în mentalul colectiv) • Evreii în epoca modernă (statutul juridic și economic, aspecte culturale)
3. Evreii în spațiul românesc în secolele XIV—XX	<ul style="list-style-type: none"> • Situația comunităților evreiești până la 1866: aspecte demografice, comunitare și culturale • Evreii în spațiul românesc în perioada 1878—1919: de la marginalizare la emancipare • Contribuția comunităților evreiești la dezvoltarea economică, socială, culturală și științifică a României. Structuri asociative reprezentative. Personalități marcante în domeniul cultural, politic și academic • Studiu de caz: Antisemitism în politica și cultura românească din a doua jumătate a secolului al XIX-lea până la Primul Război Mondial • Studiu de caz: Evreii în armata română (1877—1878, 1913, 1916—1918) • Comunitățile evreiești din România în perioada interbelică: Uniunea Evreilor Români, Federația Uniunilor de Comunități Evreiești din România • Violență și retorică antisemită în România interbelică: Liga Apărării Național Creștine (LANC), Mișcarea legionară și Partidul Național Creștin
4. Holocaustul în Europa	<ul style="list-style-type: none"> • Discurs antievreiesc și legislație antisemită în Germania nazistă • Exterminarea evreilor în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial: lagăre, ghetouri, Holocaustul prin gloanțe, deportări, exterminări în masă
5. Holocaustul în România pe teritoriile aflate sub administrație românească și în nordul Transilvaniei	<ul style="list-style-type: none"> • Preliminariile Holocaustului din România (1938—1940). Primele legi antisemite și pogromurile de la Dorohoi și Galați • Statul național legionar și măsurile antievreiești (1940—1941) • Studiu de caz: Pogromul de la București • Regimul Ion Antonescu și evreii (1941—1944) • Studiu de caz: Pogromul de la Iași. Trenurile morții • Distrugerea comunităților evreiești din Basarabia și Bucovina • Holocaustul în Transnistria aflată sub administrația românească. Deportarea evreilor și a romilor (reprimare și exterminare) • Studiu de caz: Evreii din Odessa • Evreii din Vechiul Regat și din sudul Transilvaniei: regimul de muncă obligatorie și planurile de deportare în Polonia • Rezistența evreiască și eforturile de repatriere a deportaților din Transnistria • Studiu de caz: Wilhelm Filderman • Studiu de caz: Mărturiile ale supraviețuitorilor evrei și romi din Transnistria • Evreii din nordul Transilvaniei sub autoritatea statului ungar (1940—1944): expulzări, detașamentele de muncă din Ungaria și Ucraina, ghetozare și deportare la Auschwitz și în alte lagăre de exterminare • Studiu de caz: Elie Wiesel • Solidaritate și acțiuni de salvare în timpul Holocaustului: Drepti între popoare • Studiu de caz: Traian Popovici • Judecarea și pedepsirea responsabililor pentru Holocaustul din România: Tribunalele poporului din București și din Cluj. Procesul lui Ion Antonescu și alte procese de condamnare a criminalilor de război • Studiu de caz: generalii judecați pentru crime de război — Nicolae Macici, Constantin (Piki) Vasiliu, Ion Topor
6. Evreii în România postbelică și memoria Holocaustului în secolul al XXI-lea	<ul style="list-style-type: none"> • Comunitatea evreiască în perioada regimului comunist • Reprezentarea Holocaustului în artă, literatură și mass-media • Distorsionarea, negarea și minimalizarea Holocaustului • Răspunsul țărilor membre O.N.U.: Responsabilitatea de a proteja (R2P)

Sugestii metodologice

Disciplinele școlare din învățământul liceal, în funcție de logica didactică, facilitează pregătirea și modelarea profilului absolventului, în raport cu cerințele actuale și de perspectivă ale unei societăți democratice și ale integrării pe piața muncii.

În acest sens, potențialul educativ și formativ al disciplinei școlare *Istoria evreilor. Holocaustul* contribuie la formarea competențelor și a abilităților de comunicare, de analiză a surselor de informare, transpuse în concepte, atitudini și

sentimente exprimate prin optica gândirii critice, deoarece astăzi orice domeniu ocupațional necesită cunoașterea tehnicilor de comunicare, de cercetare, de informare, de negociere și de acceptare a diversității și a diferențelor dintr-un grup etnic, social și politic. Utilizarea multiperspectivității are în vedere opțiunile individuale și colective cu privire la valori și atitudini democratice, nu trimite la relativizarea Holocaustului, ci la analiza eșecului unei societăți de a asigura diversitatea etnică și culturală caracteristică democrației.

Modul în care este concepută programa *Istoria evreilor. Holocaustul* răspunde unei duble exigențe: pe de-o parte, de a fi un punct de plecare comun pentru toți profesorii și, pe de altă parte, de a le oferi sprijin în interpretarea și adecvarea acesteia la condițiile specifice în care își desfășoară activitatea. Astfel se recomandă:

- crearea unui mediu de învățare pozitiv, interactiv, cu o abordare centrată pe elev;
- analiza critică, din perspectiva valorilor democratice, a surselor istorice scrise, vizuale și de istorie orală;
- definirea termenilor *antisemitism*, *Holocaust*, *genocid* pe baza documentelor internaționale unanim acceptate;
- individualizarea istoriei, prin transformarea statisticilor în povești personale;
- abordarea din perspectiva interculturalității și a multiculturalității;
- încurajarea studiului istoriei și al memoriei locale, regionale, naționale și universale;
- abordarea interdisciplinară;
- încurajarea elevilor de a lua parte la tradițiile naționale și locale și de a reflecta pe marginea acestora;
- contextualizarea, pe cât posibil, a conținuturilor în raport cu comunitatea în care trăiesc elevii;
- descurajarea legitimării distorsionării faptelor istorice și a negării Holocaustului.

I. Formarea, dezvoltarea și evaluarea competențelor

- se realizează folosind strategii didactice moderne și tradiționale, centrate pe elev, care includ activități de învățare asociate competențelor specifice;
- se pot utiliza, de exemplu, descoperirea, exercițiul, demonstrația, expunerea etc.;
- se pot folosi strategiile centrate pe elev care utilizează metode didactice interactive precum mozaicul, dezbateră, problematizarea, cubul, turul galeriei, pălăriile gânditoare, diagrama Venn și metoda cauză-efect, metode care se pretează pentru activitățile în clasă, dar se pot folosi și aplicațiile platformelor de e-learning;
- strategiile menționate pot fi corelate și cu alte activități de învățare, ca de exemplu:
 - vizionarea filmelor didactice folosind fișe cu aspecte ce trebuie urmărite de elevi și exprimarea opiniilor acestora referitoare la evenimentele prezentate;
 - exerciții de citire a unor frize cronologice, grafice, tablouri sinoptice;
 - exerciții de ierarhizare a cauzelor unui eveniment sau proces istoric;
 - alcătuirea de biografii și portrete ale personalităților istorice;
 - alcătuirea unui glosar de termeni istorici;
 - exerciții de citire a hărților istorice.

— pot fi integrate în demersul didactic și site-urile Institutului Național pentru Studiul Holocaustului în România „Elie Wiesel”, ale Institutului de la Yad Vashem din Israel, ale Muzeului Holocaustului din Washington, care au secțiuni dedicate activităților didactice, numeroase surse, mărturii și exemple de activități de învățare, 10 suporturi didactice cu privire la abordarea problematicii antisemitismului prin educație, elaborate de ODIHR-OSCE.

Spre exemplu, conținutul Preliminariile Holocaustului din România (1938—1940). Primele legi antisemite și pogromurile de la Dorohoi și Galați este un bun prilej pentru formarea competenței specifice 1.2. Analiză comparativă a evenimentelor/proceselor/fenomenelor care au dus la Holocaust, derivată din Competența generală 1, Utilizarea critică și reflexivă a conținuturilor diverselor surse istorice pentru argumentarea unor demersuri și alegeri respectând valorile societății democratice. Acestea îi este asociată activitatea de învățare: exerciții de recunoaștere a perspectivelor multiple

referitoare la antisemitism, genocid, Holocaust, minorități, crime împotriva umanității. Se poate exercita cu elevii abordarea critică și reflexivă a surselor istorice care atestă intensificarea antisemitismului din această perioadă. Analiza discursurilor, a textelor literare, a măsurilor legislative sau a materialelor de presă permite identificarea din surse multiple a prejudecăților, a erorilor de logică, a generalizărilor și a discriminării pe criterii etnice, care au stat la baza excluderii evreilor din cadrul societății românești. O astfel de activitate de învățare favorizează formularea unor judecăți proprii și exprimarea unor opinii personale în cadrul unor contexte de comunicare scrisă sau orală (discurs, eseu, jurnal etc.) evidențiind cauzele și impactul pe care atitudinile antisemite le-au avut în această perioadă istorică.

Una dintre metodele didactice care poate fi aplicată în acest sens este cea a mozaicului sau a grupurilor interdependente. Cadrul didactic anunță tema și obiectivele activității și împarte clasa în echipe eterogene compuse din patru sau cinci elevi. Fiecare echipă primește câte o fișă de lucru conținând surse istorice pe o anumită subtemă (de exemplu: grupa 1 — Proclamarea statului național-legionar; grupa 2 — Primele legi antisemite; grupa 3 — Procesul de românizare; grupa 4 — Pogromul de la Dorohoi și grupa 5 — Pogromul de la Galați). Fiecărui elev îi revine un număr de la 1 la 5 și responsabilitatea, prin studiu individual și discuții cu membrii echipei, de a deveni expert în subtema care i-a fost repartizată. După această etapă se vor constitui grupurile de experți. Elevii cu numărul 1 se vor reuni într-o echipă, elevii cu numărul 2 în altă echipă ș.a.m.d., fiecare dintre aceste grupuri având ca sarcină aprofundarea celor 5 subteme date de profesor. Al treilea pas este cel în care experții se întorc în grupurile inițiale unde le vor împărtăși colegilor informațiile și noțiunile reținute anterior. Aceștia vor nota ideile principale, vor pune întrebări, vor cere clarificări, finalitatea demersului fiind aceea de a familiariza toți elevii cu conținutul celor cinci subteme care le-au fost repartizate. Cadrul didactic monitorizează activitatea, răspunde la întrebările mai dificile, facilitează cooperarea și implicarea activă a tuturor elevilor. Evaluarea activității se poate face prin metoda jurnalului reflexiv. Elevii trebuie să răspundă (în scris, individual) la cerințe precum:

- notează trei concepte/fapte pe care le-ai învățat din această lecție;
- menționează două dintre ideile discutate care ți-au reținut atenția;
- numește conținuturile care crezi că necesită clarificări;
- precizează ce sentimente ți-a trezit studiul acestei perioade din istoria contemporană a românilor etc.

Un exemplu de activitate de învățare în mediul online îl constituie utilizarea platformelor educaționale cu ajutorul cărora poate fi creat conținut interactiv. Pentru înțelegerea și aprofundarea conținuturilor reunite sub titlul Evreii din Vechiul Regat și din sudul Transilvaniei. Regimul de muncă obligatorie. Planurile de deportare în Polonia profesorul le indică elevilor accesarea site-ului Institutului Național pentru Studiul Holocaustului din România „Elie Wiesel”, secțiunea Lecția de istorie altfel. Elevii vor selecta prezentarea referitoare la România. Vechiul Regat. București și vor fi împărțiți în trei grupe care vor lucra, spre exemplu, în breakout rooms (pe Zoom) sau săli pentru subgrupuri (pe Office Teams). Fiecare grupă va primi spre analiză câte o parte a prezentării: Comunitatea evreiască din București. Caracteristici generale; Munca obligatorie; Pedepse și abateri. Elevii vor parcurge informațiile prezentate, le vor discuta în cadrul echipei, vor analiza sursele istorice și vor redacta un plan de idei pe care îl vor prezenta ulterior în plen. Utilizând conversația euristică și întrebările de la finalul materialului, profesorul fixează și sistematizează cunoștințele însușite: a) menționarea cauzelor interzicerii cazării în sate a

evreilor aflați în detașamente de muncă obligatorie; b) evidențierea, din text, a etichetelor antisemite, identificate în discursul inginerului Gogleață; c) precizarea cauzei deportării băiatului cu cârlionți blonzi al Estherei.

— evaluarea se poate face prin probe orale sau scrise, atât tradiționale, cât și moderne, sau folosind aplicațiile din platformele existente în școli;

— se pot folosi și metodele moderne de evaluare precum referate, proiecte sau portofolii, individuale sau în grup, prezentate letric sau în format electronic; eseuri libere sau structurate și care să conțină termeni istorici adecvați etc.;

— se pot utiliza pentru evaluare și instrumentele digitale online, de exemplu:

- Quizizz este o aplicație de evaluare a cunoștințelor ce presupune prezența unor avatare, tabele, teme, muzică (<https://quizizz.com>);

- Wordwall este o aplicație unde se creează diverse activități interactive pentru elevi: fișe, chestionare, potriviri, jocuri de cuvinte, identificarea unor cuvinte lipsă etc. (<https://wordwall.net/>); în această aplicație se găsesc și materiale gata create de alți utilizatori; înregistrarea se poate face prin contul Google sau Facebook; folosind instrumentul Wordwall, putem crea cu ușurință un set de întrebări pe care să le folosim în cazul predării sincrone sau asincrone; aceste tipuri de teste le putem folosi ca warm up (încălzire) sau la finalul lecției, pentru a asigura feedbackul; toți elevii vor fi implicați în mod interactiv în rezolvarea testului;

- Whiteboard.fi este o aplicație ce permite redactarea unor scurte eseuri de către fiecare elev într-o perioadă limitată de timp, iar răspunsurile acestora se pot salva automat în format pdf. (<https://whiteboard.fi/>).

II. Conținuturile

— sunt structurate având la bază principiul cronologiei și al logicii didactice;

— aprofundează evenimente, fapte și procese istorice prin intermediul cărora se formează competențele specifice și ale căror repere fundamentale de timp și spațiu au fost stabilite la cursurile generale de istorie;

— se recomandă abordarea conținuturilor din perspectiva Domeniilor de conținut în care ele au fost încadrate, fără a se exclude interferențele între domeniul și teme;

— primul domeniu, Identitate evreiască și educația despre Holocaust în secolul al XXI-lea, include conținuturile Evreii — trăsături definitorii: originea, cultura, religia. Educația despre Holocaust și provocările contemporane (antisemitism, xenofobie, genocid și amenințările la adresa normelor și valorilor democratice), având drept scop fundamentarea acestei discipline de studiu; cunoștințele despre originea, religia, cultura și diversele forme de organizare politică ale evreilor facilitează înțelegerea de ansamblu a existenței istorice a acestei comunități de-a lungul istoriei și, de asemenea, contribuția ei la progresul social, economic și cultural; se oferă astfel imaginea unei evoluții a comunităților evreiești din Europa, întreruptă violent de evenimentele din prima jumătate a secolului al XX-lea. Rolul educației despre Holocaust în secolul al XXI-lea constituie, de asemenea, o obligatorie etapă introductivă, menită să promoveze și să susțină drepturile omului, să sensibilizeze elevii cu privire la pericolele antisemitismului, discriminării, intoleranței, prejudecăților și stereotipurilor. Provocările lumii contemporane, marcate de antisemitism, genocid, distorsionarea faptelor istorice, negarea și minimalizarea Holocaustului, reclamă, mai mult ca oricând, aprofundarea acestor evenimente și reafirmarea normelor și a valorilor unei societăți democratice. Astfel, pentru acest conținut profesorul poate forma competența specifică

1.1. Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor prin activitatea de învățare *exerciții de clasificare a informațiilor din diverse surse, în funcție de un criteriu dat: antisemitism, discriminare, violență, stereotipuri culturale*, precum și competența specifică

1.2. Analiza comparativă a evenimentelor/proceselor/fenomenelor care au generat Holocaustul, cu activitatea de învățare *exerciții de recunoaștere a perspectivelor multiple referitoare la antisemitism, genocid, Holocaust, minorități, crime împotriva umanității*. Activitățile de învățare propuse pentru formarea și dezvoltarea acestor două competențe folosesc surse istorice diverse, inclusiv pe cele din secolul al XXI-lea, ținând cont de documentele internaționale unanim acceptate, astfel încât problematica antisemitismului în acest secol este nu doar definită, ci și identificată sub diversele forme de manifestare;

— în abordarea Studiului de caz: Antisemitism în cultura și politica românească din a doua jumătate a secolului al XIX-lea până la Primul Război Mondial sugerăm evidențierea originilor și a evoluției antisemitismului românesc, precum și modalitățile prin care acestea s-au manifestat în viața politică, în presă, cultură și în alte domenii ale vieții publice; aspectele de mai sus pot fi completate de acțiunile antievreiești care au avut loc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea până la Primul Război Mondial și care s-au manifestat prin violențe, tulburări antisemite și vandalisme;

— în ceea ce privește conținutul *Violență și retorică antisemită în România interbelică: Liga Apărării Național Creștine (LANC), Mișcarea legionară și Partidul Național Creștin* este recomandabil să se utilizeze surse istorice primare, dar și istoriografia acestor partide politice și a liderilor lor, a doctrinei și acțiunilor desfășurate de aceștia în perioada interbelică. Mișcarea legionară este recomandabil să fie prezentată în amplex și evoluția ei, implicând și activitatea Gărzii de Fier, creată în aprilie 1930, ca o organizație fascistă din România care a activat în perioada 1927—1941 sub denumirile de „Legiunea Arhanghelului Mihail”, „Garda de Fier” și „Partidul Total pentru Țară” [Legea nr. 217/2015, pct. 4 lit. f.)]. Se recomandă ca sursele istorice și imaginile utilizate să nu intre sub incidența Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 31/2002, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 107/2006, cu modificările și completările ulterioare, a Legii nr. 217/2015, liderii politici precum A.C. Cuza, Corneliu Zelea Codreanu, Octavian Goga sau sociologul și filosoful Mircea Vulcănescu să fie prezentați din mai multe perspective, utilizând cel puțin trei-patru surse istorice care conțin puncte de vedere diferite despre acțiunile și ideile promovate de aceștia în societatea românească;

— pentru conținutul *Contribuția comunităților evreiești la dezvoltarea economică, socială, culturală și științifică a României*. Structuri asociative reprezentative. Personalități marcante în domeniul cultural, politic și academic se recomandă construirea demersului didactic prin recurgerea la exemple atât de organizații, precum Uniunea Evreilor Români, Federația Uniunilor de Comunități Evreiești din România, cât și de personalități din cât mai multe domenii economice și culturale, respectiv din localitățile sau regiunile de proveniență a elevilor, respectiv, după caz, la nivel național;

— în ceea ce privește conținutul *Holocaustul în Transnistria* aflată sub administrația românească. Deportarea evreilor și a romilor (reprimare și exterminare). Evreii din Odesa, propunem abordarea acestuia în cadrul măsurilor represive, al persecuțiilor și exterminării evreilor și romilor în timpul celui de Al Doilea Război Mondial; în cadrul demersului didactic se pot detalia pretextele care au determinat autoritățile române să deporteze evrei și romi în regiunea de peste Nistru (Transnistria), crearea lagărelor de tranzit pentru evrei, forme de exterminare utilizate și urmările nefaste pentru comunitățile evreilor și ale romilor; conținutul anterior este evidențiat și de situația Odesei din octombrie 1941, prin menționarea și reliefația măsurilor represive, a formelor de eliminare a evreilor din acest oraș și deportarea lor în lagărele de exterminare din Transnistria de către regimul Antonescu;

— conținutul Regimul Ion Antonescu și evreii (1941—1944) vizează atât legislația adoptată de guvernul condus de Ion Antonescu referitoare la evreii din România, cât și modalitățile de aplicare a acesteia. Legislația antievreiască a dus la scoaterea evreilor „în afara protecției legilor ce garantau siguranța vieții cotidiene pentru orice cetățean într-un stat modern. Ei erau la cheremul măsurilor administrative adoptate ad-hoc și al abuzurilor aparatului represiv, fără a se putea apăra prin intermediul instanțelor de judecată” (Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului în România, Raport final, p. 206). La acest conținut este primordială prezentarea activității dr. Wilhelm Filderman și lupta acestuia pentru protejarea evreilor, inclusiv repatrierea deportaților din Transnistria, folosind mijloace legale;

— referitor la conținutul Judecarea și pedepsirea responsabililor pentru Holocaustul din România: Tribunalele poporului din București și Cluj. Procesul lotului Antonescu și alte procese de condamnare a criminalilor de război trebuie avute în vedere: recomandările IHRA, respectiv orientarea demersului didactic pe baza întrebărilor: cine a fost responsabil și complice și care au fost motivațiile lor? care sunt diferențele între responsabilitate și complicitate?; sublinierea responsabilității individuale și a celei colective; explicarea sensurilor diferite ale termenilor „crime împotriva umanității”, „crime de război”, „genocid”, inclusiv din perspectiva dreptului internațional. De asemenea, este necesar să se evidențieze că procesele ce au avut loc între anii 1946—1947 s-au desfășurat pe baza legală stabilită de regimul comunist care a preluat unele aspecte din procesul de la Nürnberg și a „legislației internaționale în vigoare privind războiul și situațiile de război” (Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului în România, Raport final, p. 337). Astfel, este oportună și prezentarea procesului generalilor judecați pentru crime de război Nicolae Macici, Constantin (Piki) Vasiliu și Ion Topor sau condamnarea miniștrilor legionari. Procesul „principalilor protagoniști ai guvernului Antonescu” (Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului în România, Raport final, p. 332) a însemnat aplicarea principiului „vinei colective” și a stabilit două categorii de vinovați, respectiv „vinovați de dezastrul țării” și „vinovați de crime de război”;

— abordarea conținuturilor în demersul didactic trebuie: să fie una contextualizată, să „transforme” cifrele în oameni, prin aducerea în sala de clasă a „istoriilor personale” sub forma jurnalelor, scrisorilor, fotografiilor care să ilustreze viața evreilor înainte, în timpul și după Holocaust; să răspundă la întrebările:

- care au fost condițiile istorice și etapele-cheie în cadrul acestui genocid?
- de ce și cum au participat oamenii sau cum au devenit complici la aceste crime?
- cum au răspuns evreii la persecuție și la crimele în masă?
- de ce și cum au rezistat unii oameni acestor crime?

III. Resurse utile

Pentru activitățile online se pot utiliza aplicațiile și materiale documentare:

- Padlet (<https://padlet.com/>) — pentru crearea de aviziere virtuale
- LucidChart (<https://www.lucidchart.com/>) și
- MindMeister (<https://www.mindmeister.com>) — pentru crearea unor hărți conceptuale
- (<https://www.readwritethink.org>) — pentru crearea unor eseuri online
- (<https://www.genial.ly>) — pentru exersarea gândirii critice
- 10 suporturi didactice cu privire la abordarea problematicii antisemitismului prin educație, elaborate de ODIHR-OSCE (<https://www.osce.org/odihr/441146>)
- Alianța Internațională privind Comemorarea Holocaustului (IHRA), Recomandări privind predarea și învățarea cu privire la Holocaust, (<https://www.edu.ro/sites/default/files/IHRARecomandari%20Predare%20Invatare%20Holocaust.pdf>)
- Institutul Național pentru Studiarea Holocaustului din România „Elie Wiesel” (<https://www.inshr-ew.ro/>)
- Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România „Wilhelm Filderman” (<https://www.csier.ro/index.php/resurse/arhiva-digitala>)

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; 012329
 C.I.F. RO427282, IBAN: RO55RNCB0082006711100001 BCR
 și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 DTCPMB (alocat numai persoanelor juridice bugetare)
 Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, www.monitoruloficial.ro
 Adresa Centrului pentru relații cu publicul este: șos. Panduri nr. 1, bloc P33, sectorul 5, București; 050651.
 Tel. 021.401.00.73, 021.401.00.78, e-mail: concursurifp@ramo.ro, convocariaga@ramo.ro
 Pentru publicări, încărcați actele pe site, la: <https://www.monitoruloficial.ro>, secțiunea Publicări.

